

BIBELSELSKAPET VERSUS MATTEUS -

"... som Herren hadde sagt ved profeten: Se, jomfruen skal bli med barn ..."

Dag Jørgen Høgetveit; august 2020

Bibelselskapets generalsekretær Paul Erik Wirgenes redegjør i "kortversjon" (Dagen 05.08.20, på forespørsel fra Terje Berentsen 03.08) for Bibelselskapets ordvalg i Es.7,14 - hvor Wirgenes skriver at "Bibelselskapet bevisst" har "valgt den hebraiske grunnteksten <fremfor "den greske oversettelsen" (Septuagintas "jomfru")>. Dette er det motsatte av en forfalsket oversettelse. Dette uttrykker et sterkt faglig engasjement for å forstå og uttrykke Bibelens grunntekster på en så adekvat måte som mulig."

"Det hebraiske ordet "alma" er en aldersbestemmelse og brukes for å beskrive et menneskes alder og livsfase." "Det norske ordet "jomfru" ... er ikke et aldersrelatert begrep - men et seksualrelatert begrep. Derfor valgte Bibelselskapet å oversette med det mer tekstnære ordet "ung kvinne". For å gjøre dette enda vanskeligere så bruker den tidlige greske oversettelsen (septuaginta) "jomfru" for "ung kvinne". Jes 7,14". "Dette gjør at flere bibeloversettelser velger den greske formen og ikke det hebraiske ordet i dette verset."

Javel? Så de "flere"s (dvs. den tradisjonelle) gjengivelse (eks.v. King James 1611's "virgin") skyldes bortvalg av grunnteksten under hensyn til en ujevn oversettelse?

Jostein Ådna (i Justnes m.fl.; Ny bibel, nye perspektiver; s.152-3): Hieronimus (ca.347-ca.420) "påpeker at mange GT-sitater hos nytestamentlige forfattere ikke samsvarer med ordlyden i LXX <Septuaginta>, men i stedet var justert til en mer korrekt gjengivelse av den hebraiske teksten. Dermed fremstod ifølge Hieronimus apostlene ... som støttespillere for å legge det hebraiske GT til grunn".

"Neste gang i kirkens historie LXX ble satt til side eller vraket i forbindelse med oversettelse av GT til nye språk, var under reformasjonen på 1500-tallet. Dette var i forbindelse med oversettelser til nasjonalspråkene, ledet an av Martin Luther." (Og "Om en jøde eller kristen kan bevise at det på et ensete sted i GT med ordet alma menes en gift kvinne, skal jeg gi ham 100 fløriner, selv om Gud alene vet hvor jeg skulle få dem fra!" (Luther))

Der Septuaginta opprinnelig skrev parthenos, jomfru, "benyttet" "de nye jødiske oversettelsene" (til gresk ved Aquila, Theodotion (noen nevner og Symmachus)) "i stedet ordet neanis som en mer presis gjengivelse av meningsinnholdet "ung kvinne". Allerede Justin Martyr omtaler Jes 7,14 flere ganger i sitt skrift Dialog med jøden Tryfon. Med gjengivelsen neanis og tolkningen av Jesaja-ordet som et varsel om den senere kong Hiskia imøtegår jødene ifølge Justin ikke bare forståelsen av Jes 7,14 som en profeti om Jesu Kristi underfulle unnfangelse og fødsel, men de tar seg egenmektig til rette overfor de syttit LXX-oversetterne <eller hvem det nå var som etter "de sytti" oversatte Esaias>... Ireneus gjør et enda større poeng av parthenos-gjengivelsens jødiske, førkristne karakter: ...

Kronologiargumentet anfører Ireneus for øvrig også i favør av kirkens apostler: De er eldre enn "Aquila" og "Theodotion", og når deres forkynnelse stemmer overens med LXX-oversetternes gjengivelse av profetiene, er dette en ytterligere stadfestelse av troverdigheten til den gamle oversettelsen." (Ådna s.148-9)

Burde kanskje Septuagintas forståelse (grovt 500 år pluss etter Esaias) tillegges vekt?

Burde det vektlegges at Herrens apostel hevder profeten å si "jomfruen"?

"Det norske ordet "jomfru" ... er ... et seksualrelatert begrep", skriver Wirgenes (- dette da til forskjell fra hebr. "alma" som Bibelselskapet gjengir "den unge jenta").

Javel? - Hva betyr forresten Jungfrau; evt. jung Frau?

Fra Wirgenes' kortversjon til Anders Aschims noe lengre; Biblen 3.0 - Bak Bibel 2011 (Verbum 2013) s.166ff. (; og hvor Aschim ideologisk (og som 'bibeloversetter' faglig) befinner seg kan kanskje utledes av at han gjentagent nytter pronomenet "hun" til hankjønnsordet "oversetter" (s.189.236-7)): "Matteus siterer Det gamle testamentet etter den greske Septuaginta-omsetjinga, som nyttar ordet parthénos, "jomfru"."

Imidlertid gjengir NT (Ordet) GT (Ordet), ikke etter en oversettelse, men etter Guds ekspirasjon - om gjengivelsen i det enkelte tilfelle svarer til Septuaginta er formelt irrelevant.

"Den hebraiske Jesaja-teksten nyttar på si side ikkje det vanlege hebraiske ordet for "jomfru", betulâ, men eit mindre vanleg ord med ei litt meir omfattande tyding, almâ."

"I tilfelle som Jes 7,14 og Matt 1,23 blir bibelomsetjarane sette på val: Skal omsetjinga understreke samanhengen mellom dei to testamenter? I så fall kunne ein følgje den greske teksten og omsetje "jomfru" i Jesaja, slik det tradisjonelt har vore gjort i kristne biblar. Eller skal ein synleggjere dei skilnadene som faktisk finst? I så fall bør ein omsetje "ung jente" eller liknande i Det gamle testamentet, men "jomfru" hos Matteus, slik mange nyare bibelomsetjingar gjer."

"... synleggjere dei skilnadene som faktisk finst?"

Arnold G. Fruchtenbaum (Messianic Christology - A Study of Old Testament Prophecy Concerning the First Coming of the Messiah; p.34): "Almah means "a virgin," "a young virgin," a "virgin of marriageable age." This word is used seven times in the Hebrew Scriptures and not once is it used to describe a married woman; this point is not debated."

"Since all of the above six verses <Gen.24,43;Ex.2,8;Ps.68,25;Song of Sol.1,3;6,8;Prov.30,18-19> mean "a virgin," what reason is there for making Isaiah 7:14 the only exception?"

Jonathan D. Sarfati (The Genesis Account; p.364): "... "the virgin" in Isaiah 7:14. The Hebrew word here for 'virgin' is almah ... - a word that is never used in the OT of a non-virgin. The LXX translates this word parthenos ... , the normal word for virgin."

"Despite this, liberal theologians and many modern Jews argue that the word means 'young woman'. But one must wonder how a young woman conceiving would be a 'sign' (Isaiah 7:11,14), since this happens all the time. They also claim that the correct word for virgin is betulah ... However, this word emphasizes fertility more than virginity. The Encyclopedia Judaica, hardly supportive of Christianity, while criticizing the translation of almah in Is. 7:14 as 'virgin', points out: "The biblical betulah, usually rendered 'virgin', is in fact an ambiguous term which in nonlegal contexts may denote an age of life rather than a physical state. Cognate Akkadian batultu (masculine, batulu) and Ugaritic btlt refer to 'an adolescent, nubile girl'. That the woman who is so called need not necessarily be a virgo intacta is shown by the graphic account in a Ugaritic myth of the sexual relations of Baal with the goddess Anath, who bears the honorific epithet btlt."

Also, in the Bible, betulah is qualified by a statement "neither had any man known her" in Genesis 24:16 <add Judges 21:12>, which would be redundant if the word intrinsically included the concept of virginity. Furthermore, unlike almah, betulah is used of a widow in Joel 1:8."

Joel 1,8 "har spesiell interesse fordi det synes å vise at hebraisk *betulah* iblant også kunne brukes for å betegne en gift, ung kvinne... I en slik kontekst har så oversetterne av Septuaginta ikke villet gjengi ordet med gresk *parthénos*, jomfru. På denne bakgrunn blir det desto mer bemerkelsesverdig at Septuaginta gjengir hebraisk *almáh* med *parthénos*, jomfru, i Immanuelsprofetien i Es. 7:14, og derved presiserer at denne hebraiske term her står for jomfru." (Studiebibelen)

Fra ordboken:

Hebr. "almah"; "a lass (as veiled or private):-damsel, maid, virgin" (Strong)

Gr. "parthenos"; "a maiden; by impl. an unmarried daughter:-virgin" (Strong)

"I profan gresk synes termen *parthénos* fra først av å ha betydd ung pike. Etter hvert blir ordet begrenset til ... Ordet *parthénos* blir å betrakte som teknisk term for jomfru." (Stud.bib.)

No. "jomfru"; "findes allerede i oldn., hvor jungfrû dels betegner "pige af fornem stand", dels "mø". Til grund ligger mnt. *junkvrowe*, egentl. "ung kvinde" (holl. *jonkvrouw*, *juffer*) = mnt. *juncvrouwe* "ugift kvinde af ridderstanden" (nht. *Jungfrau*, *Jungfer*, "ugift pige, mø")." (Falk og Torp) (Vi kunne fortsette med "møy: ugift kvinne, jente, jomfru." (de Caprona)

Der synes være høy grad av korrespondanse mellom hebr. *almah*, gr. *parthenos* og no. jomfru, hvorfor den tradisjonelle norske bibeltekst synes være korrekt.

Bibelselskapet synes for anledningen ha valgt et snevert fokus på hebr. *almah*'s 'tekniske' grunnbetydning (jf. the "root fallacy") hvorved en vesentlig del av ordets innhold skrelles av - for siden å gjengi ordet amputert i et 'mottager-språk' som hadde (og fremdeles har) et tradisjonelt nytt ord som både dekker originalens teknikaliteter (grunn-etymologi) og dens fullere meningsinnhold (betydningsutvikling evt. implisitt-forståelse).

Jeg kan vanskelig se at "Bibelselskapet valgte en tekstnær oversettelse av den hebraiske grunnteksten av Jes 7,14".

Enklere vil det være å se at "Dette uttrykker et sterkt faglig engasjement for å forstå og uttrykke Biblens grunntekster", ikke "på en så adekvat måte som mulig", men på en 'tidsmessig' måte; dvs. ved å tilføye et mindre enn reelt samsvar mellom Esaias og Matteus; med samtidig bidrag til å tåkelegge en (Kri-istus-)profeti.

ETTERSKRIFT

(Herunder Bibelselskapet versus Lukas)

Ovenstående tilfelle (B.s. vs. Es.) er et symptom på - på 'alt'. Som Michael Marlowe skriver i Conclusion til *Against the Theory of 'Dynamic Equivalence'*; "I began this book with the thesis that the Bible belongs to the Church. But a corrupted church will naturally lead to a corrupted Bible, because its leaders will not be faithful in the stewardship of the written Word. Conversely, a corrupted Bible is a sign of a corrupted church."

Ordet er Gúd (Joh.1,1), "hos hvem det ikke er forandring eller skiftende skygge" (Jak.1,17); men Bibelselskapet har fra begynnelsen (NT-rev. 1819) hatt vanskelig for å vedbli bibelteksten, dvs. originalteksten - først NT-teksten, siden også GT. Gjéngivelsen av samme svekkes ved Skaar (1873, jf. Åge Holter (1966; s.392); "Nye framskritt mot idiomatisk oversettelse"), ved Seippel (1938; som sette seg "fyr at eg inkje ville skrive ei setning som eg inkje visste eller trudde at ein norsk bonde kunde segja") og videre med Nida's innflytelse. Og om 'Bibel 2011' skulle være mindre outrert idiomatisk eller dynamisk ekvivalent enn "den tydeleg Nida-inspirerte N01978/85" (Aschim s.258-9), "må N011 fundamentalt sett karakteriseres som en idiomatisk oversettelse" (Geir Otto Holmås i (Holmås og Sverre Bø) Når Ordet blir norsk; s.46); dvs. hinsides reformatorisk bibeloversettelsestradisjon.

"The traditional, essentially literal Bible translation is surely one of the best established genres of world literature, and it does not require any theoretical defense. Descriptive linguists might spend some time trying to understand how such versions function in Christianity, by observing how they are used by preachers, teachers, and authors. But scientific linguists is not now in any position to be prescribing methods of biblical translation for the Church, and probably never will be" (Marlowe); Jakob van Bruggen (The Future of the Bible p.151); "... it must be pointed out that the dynamic-equivalent translation theory owes its influence and effect to the blending of modern theological prejudices regarding the Bible with data borrowed from communication theory, cultural anthropology, and modern sociology - rather than to insights from linguistics"; Marlowe: "... the new "dynamic equivalence" versions will never be accepted as authoritative by educated people. Any intelligent person who takes even an hour to compare versions will realize soon enough that the text has been simplified and extensively processed in these new versions, and will also notice that their interpretations frequently disagree with one another - which is really fatal to any claims of accuracy that have been made for them. Although they are easy to understand, they are just as easily dismissed as illegitimate. In short, the lack authority. They were not even translated with the authority of the Bible in view."

Eller tilbakeskuende fra en av hovedpersonene bak 1978/85-versjonen, Åge Holter (i Bibelen i Norge; s.73.83): "... Resens lærde oversettelse fra grunnteksten (1607) ..."; Resen valgte heller "en uforståelig, bokstavtro, kronglete gjengivelse enn å risikere brudd med sin egen og samtidens tro på en verbalinspirert bibel. Men det var denne oversettelsen, i biskop Hans Svanes (eller Svanings) lette revisjon 1647, som ble den alminnelige i Danmark og Norge, med de følger det fikk for vårt bibel- og kirkespråk. Da Det Norske Bibelselskap utgav sin første hele bibel i 1854, kunne norske lesere møte 200 år gamle Resens merkverdigheter på hver eneste side, med bare små forandringer: ..."; som Aschim skriver (s.133, fremdeles fra nyere bibelselskapsperspektiv); "bibeloversettere... oversetter en skriftsamling som for mange lesere har status som hellig tekst, som ord fra Gud. Dette kan føre til en altfor sterk binding til kildeteksten. Kanskje gir en avkall på ellers normale prosedyrer for å gjøre en fremmedspråklig tekst begripelig, av engstelse for å komme i skade for å endre på Guds egne ord."

Bibelselskapets modernistiske tekstkritikk begynte ikke med NT1904. Ved NT-revisjonen av 1819 "er det hele 21 steder hvor lesemåten i textus receptus er markert som sekundær, alle overensstemmende med Griësbach, den nyeste og beste av utgavene som stilte seg kritisk til den før "alment godkjente tekst""; - enn så lenge. "Da universitetslærerne Kaurin og Dietrichson sammen med boktrykker Chr. Grøndahl, alle medlemmer av Sentralkomiteén, i 1847 foreslo å stryke alle skarpe klammer om sekundære lesemåter, var dette både symbolsk og reelt det første varsel om en allianse mellom konservativ teologi og den nye legmannsbevegelse. Fra og med fjerde utgave 1848 er alle spor av tekstkritikk fjernet, med ett unntak: det beryktede comma johanneum i" 1.Joh.5,7-8. (Holter; 1966 s.124.140) Eller som Holter skriver (i Bibelen i Norge s.94): "... Bibelselskapet ble satt under press utenfra, av vestreformert biblisme, med støtte innenfra av et pietistisk lekfolk. En agent før BFBS, som fra 1823 trykket nytestamenter etter Bibelselskapets utgave, oppdaget at det stod en opplysning bak i boken om de skarpe klammer: De betegner ord som ikke stod i originalteksten, "altså stemplet som falske", skrev von Bülow. "Da jeg oppdaget det, rev jeg bladet ut før jeg gav fra meg et testamente." Fra og med 4. utgave 1848 er alle spor av tekstkritikk fjernet."

"In very broad and oversimplified terms, one camp generally follows the large majority of the MSS <manuscripts> (seldom less than 80 and usually over 95 percent) which are in essential agreement among themselves but which do not date from before the fifth century A.D., while the other generally follows a

small handful (often less than ten) of earlier MSS (from the third, fourth and fifth centuries) which not only disagree with the majority, but also disagree among themselves (which obliges the practitioners to be more or less eclectic). The second camp has been in general control of the scholarly world for the last 130 years, at least."

"In fact, even the same scholars will vacillate, as demonstrated by the "more than five hundred changes" introduced into the third edition of the Greek text produced by the United Bible Societies as compared with the second edition (the same committee of five editors prepared both)." (Wilbur N. Pickering; The Identity of the New Testament Text IV; pp.2-4)

"The comparison of a number of modern translations indicates that the years since <the 'revision' of> 1881 have witnessed a growing uncertainty with regard to the New Testament text. Critics today no longer choose one manuscript or textual group as the basic text, but reconstruct from all sorts of manuscripts a new, hypothetical text. The Greek New Testament of the UBS, for example, is based upon the majority vote of a team of five textual scholars, but not on the majority of ninety percent of the manuscripts. The result is that the textual basis for modern translations is subject to fluctuation." (van Bruggen p.124) "... one has to wonder how <Kurt> Aland arrived at the "Egyptian" norm on the Gospels since the best Egyptian witness (except for the fragmenatary 0274, which has less than 10% of the text but scores 90%), Codex B <Vaticanus>, barely passes 70%... One is reminded of E.C. Colwell's conclusion after attempting to reconstruct an 'average' or mean Alexandrian text for the first chapter of Mark. "These results show convincingly that any attempt to reconstruct an archtype of the Beta <Alexandrian> Texttype on a quantitative basis is doomed to failure. The text thus reconstructed is not reconstructed but constructed; it is an artificial entity that never existed."" (Pickering p.122; ("The late Ernest Cadman Colwell might well have been described as the dean of New Testament textual criticism in North America during the 1950s and 1960s." (p.8))

Pickering (pp.336-7): "To sum it up, I return to the opening question: "What difference does it make?" Not only do we have the confusion caused by two rather different competing forms of the Greek text, but one of them (the eclectic text) incorporates errors and contradictions that undermine the doctrine of inspiration and virtually vitiate the doctrine of inerrancy; the other (the Majority Text) does not. The first is based on subjective criteria, applied by naturalistic critics; the second is based on the consensus of the manuscript tradition down through the centuries. Because the conservative evangelical schools and churches have generally embraced the theory (and therefore the presuppositions) that underlies the eclectic text (UBS3/N-A26), there has been an ongoing hemorrhage or defection within the evangelical camp with reference to the doctrines of Biblical inspiration and inerrancy (especially). The authority of Scripture has been undermined - it no longer commands immediate and unquestioned obedience. As a natural consequence there is a generalized softening of our basic commitment to Christ and His Kingdom. Worse yet, through our missionaries we have been exporting all of this to the emerging churches in the 'third world'. Alas!"

(Det stanser ikke lenger ved NT. "En av hovedpersonene i arbeidet <med 'Bibel 2011'> var Anders Aschim. Han er kanskje Norges mest lærde teolog i vår generasjon, med akademisk kompetanse både i hebraisk og gresk språk, GT, Dødehavsrullene, NT, norsk kirkehistorie og oversettelsesteori." (Sverre Bøe; Utsyn 31.05.13)

Og Aschim (s.65) konstaterer (på skissert bakgrunn) "at bibeloversetterne må gi opp å finne "grunnteksten" i entall og sette seg et mer beskjedent mål: å rekonstruere den eldste tilgjengelige formen av én god teksttradisjon blant flere mulige."

"Mandatet for oversetterne av Bibel 2011 har i realiteten vært å komme fram til en reparert utgave av den masoretiske tekstversjonen. For Samuelsbøkene ble det

Kun ett eksempel på hvordan reparere og preparere grunntekst etter nyere standard; Lukas 3,33:

Ved hvilket Wilbur N. Pickering (NT-transl. with Comment.) noterer "Rather than "of Aram", a variety of modern versions have 'the son of Admin, the son of Arni", and they do so following the eclectic text that has been in vogue for several generations (UBS/N-A). As is their habit, the editors of that text follow the so-called 'Alexandrian' witnesses, but at this point those witnesses are scattered all over the back side of the desert - almost no two agree. One would have thought that this would give the UBS editors pause, but not at all. They were so intent on doing despite to Christ's genealogy that they actually concocted a 'patchwork quilt' and intruded the fictitious Admin and Arni into that genealogy. UBS has presented the evidence in their apparatus in such a way as to obscure the fact that no Greek MS has the precise text they have printed (the same holds for N-A). In Bruce Metzger's presentation of the UBS Committee's reasoning in this case he wrote, "the Committee adopted what seems to be the least unsatisfactory form of text". Is this not a good candidate for 'chutzpah' of the yhear? The UBS editors concoct their own reading and proclaim it "the least unsatisfactory"! And just what might be "unsatisfactory" about the reading of 95% of the Greek manuscripts except that it doesn't introduce any difficulties?"

Hva svaret enn måtte være, så er de fiktive Arni & sønn å finne i Bibelselskaps 'Lukas skriver' fra 1973 og fremdeles - nær femti år senere.